

POLTAVA UNIVERSITY OF
ECONOMICS AND TRADE

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТАТЕЙ МАГІСТРІВ

Полтава
2022

УДК 339.1+640+664+37+657+005+004+80(062.552)

3-41

Друкується відповідно до Наказу по університету № 173-Н від 05 вересня 2022 р.

Редакційна колегія:

Головний редактор – **О. О. Нестуля**, д. і. н., професор, ректор Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (ПУЕТ).

Заступник головного редактора – **Н. С. Педченко**, д. е. н., професор, перший проректор ПУЕТ.

Відповідальний секретар – **Н. І. Манжура**, завідувач науково-організаційного відділу ПУЕТ.

Відповідальні редактори:

О. В. Гасій, к. е. н., доцент, директор Навчально-наукового центру забезпечення якості вищої освіти ПУЕТ;

С. В. Гаркуша, д. т. н., професор, в. о. директора Навчально-наукового інституту міжнародної освіти ПУЕТ;

А. С. Ткаченко, к. т. н., доцент, директор Навчально-наукового інституту денної освіти ПУЕТ;

В. Л. Шимановська, директор Навчально-наукового інституту заочно-дистанційного навчання ПУЕТ;

Л. М. Діденко, в. о. директора Центру інформаційного забезпечення освітнього процесу ПУЕТ.

Члени редакційної колегії:

А. В. Артеменко, к. е. н., доцент, завідувач кафедри міжнародної економіки та міжнародних економічних відносин ПУЕТ;

Н. М. Бобух, д. філол. н., професор, завідувач кафедри української, іноземних мов та перекладу ПУЕТ;

В. Л. Іщенко, к. філол. н., доцент завідувач кафедри ділової іноземної мови ПУЕТ;

Т. В. Капліна, д. т. н., професор, завідувач кафедри готельно-ресторанної та курортної справи ПУЕТ;

Т. А. Костишина, д. е. н., професор, завідувач кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії ПУЕТ;

Ю. С. Матвієнко, к. п. н., проректор з науково-педагогічної роботи ПУЕТ;

А. І. Мілька, к. е. н., доцент, завідувач кафедри бухгалтерського обліку і аудиту ПУЕТ;

О. В. Ольховська, к. ф.-м. н., завідувач кафедри комп'ютерних наук та інформаційних технологій ПУЕТ;

І. М. Петренко, д. і. н., професор, завідувач кафедри педагогіки та суспільних наук ПУЕТ;

О. В. Яріш, к. е. н., доцент, завідувач кафедри фінансів та банківської справи ПУЕТ.

Збірник наукових статей магістрів. – Полтава : ПУЕТ, 3-41 2022. – 268 с.

ISBN 978-966-184-435-2

У збірнику представлено результати наукових досліджень магістрів спеціальностей: Готельно-ресторанна справа; Економіка; Комп'ютерні науки; Міжнародні економічні відносини; Облік і оподаткування; Освітні педагогічні науки; Філологія; Фінанси, банківська справа та страхування.

УДК 339.1+640+664+37+657+005+004+80(062.552)

Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів.

За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідальні автори.

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу ПУЕТ заборонено.

© Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі», 2022

ISBN 978-966-184-435-2

Ракосій В. О., Стрілець В. Ю.

Застосування SWOT-аналізу для визначення
рівня конкурентоспроможності підприємства:
досвід компанії «Walmart Inc.» 122

Рубан Л. В., Флегантова А. Л.

Сутність поняття конкурентоспроможності
в умовах глобалізації..... 127

Цимбаленко В. А., Стрілець В. Ю.

Особливості міжнародної маркетингової
стратегії ТНК в сучасних умовах 131

Яременко А. І., Стрілець В. Ю.

Світові тренди прямого іноземного
інвестування: досвід для України 135

**СПЕЦІАЛЬНІСТЬ
ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ**

Освітня програма «Облік і аудит»

Гурник В. Р., Мілька А. І.

Бухгалтерський облік як інформаційна система
податкових розрахунків з бюджетом..... 141

Довбенко О. Р., Мілька А. І.

Підходи науковців до визначення
поняття «Основні засоби» 144

Кожухар Р. Ю., Мілька А. І.

Економічна сутність і зміст категорії «Доходи» 149

Колесова О. І., Мілька А. І.

Економічна сутність нематеріальних активів для цілей
управління інноваційним розвитком підприємства 154

Різніченко Т. С., Мілька А. І.

Класифікація рівнів суттєвості при виконанні завдань
з аудиту виробничих запасів підприємства 161

- позитивний фінансовий результат діяльності;
- вираження доданої вартості;
- вартісну форму чистої продукції (заробітна плата і прибуток);
- різницю між виручкою від продажу та матеріальними витратами;
- позитивну різницю між вартістю готової продукції та понесеними витратами на її виготовлення;
- економічну вигоду;
- отримання коштів та іншого роду активів;
- компенсацію за впровадження інновацій, ризикову діяльність та підприємницьку ініціативу;
- збільшення власного капіталу.

Список використаних джерел

1. Базилевич В. Д. Економічна теорія: Політекономія : підручник. Київ : Знання, 2014. 710 с.
2. Коробкіна Н. Г. Теоретичні підходи до визначення доходу як економічної категорії та об'єкта оподаткування. Економічний вісник університету. 2014. Вип. 23 (1). С. 144–151.
3. Парнюк В. Визначення поняття «дохід» в економічній теорії. Економіка України. 2012. № 3. С. 36–48.
4. Фірко Н. Б. Економічна суть та класифікація доходів підприємства: теоретичний аспект. Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. 2011. Вип. 35. С. 364–369.

УДК 657.1

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ДЛЯ ЦІЛЕЙ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Колесова О. І., *магістр спеціальності Облік і оподаткування освітня програма «Облік і аудит»*

Мілька А. І., *к. е. н., доцент, завідувач кафедри бухгалтерського обліку і аудиту*

Анотація. Проаналізовано теоретичні підходи до трактування економічної сутності «нематеріальні активи» в фаховій літературі та нормативно-правових актах. Охарактеризовано сутнісні ознаки досліджуваного поняття з бухгалтерського,

економічного та юридичного підходів. Для цілей управління інноваційним розвитком підприємств запропоновано авторське визначення поняття «нематеріальні активи».

Ключові слова: нематеріальні активи, інноваційний розвиток, класифікація, підприємство.

Abstract. The theoretical approaches to the interpretation of the economic entity «intangible assets» in professional literature and legal acts are analyzed. The essential features of the studied concept from accounting, economic and legal approaches are characterized. For the purposes of managing the innovative development of enterprises, the author's definition of the concept of «intangible assets» is proposed.

Keywords: intangible assets, innovative development, classification, enterprise.

Постановка проблеми. Розвиток вітчизняних підприємств пов'язаний зі здійсненням інноваційної діяльності, для реалізації якої необхідним є створення сприятливих умов для впровадження та ефективного використання нематеріальних активів. Адже в сучасних умовах підвищення пріоритетності нематеріальних активів, особливо об'єктів інтелектуальної власності, інтелектуального капіталу та інноваційної праці, є головним чинником економічного розвитку підприємства.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Питанням економічної сутності нематеріальних активів присвячено цілу низку праць вітчизняних та закордонних науковців, серед яких слід відзначити І. М. Бойчик, Р. Каплан, Ф. О. Журавка, Б. Лева, О. В. Мельник, Д. Нортон, В. І. Осипов, Г. В. Осовська та інших.

Формулювання мети. Метою статті є уточнення економічної сутності та доповнення класифікації нематеріальних активів для цілей управління інноваційним розвитком підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «нематеріальні активи» досить різностороннє і досліджується багатьма вченими економістами. Так, до перших повномасштабних досліджень природи нематеріальних активів слід віднести працю Баруха Лева, виконану на замовлення Брукінгського інсти-

туту (Brookings Institution), у якій вчений наводить таке визначення: «нематеріальні активи є нематеріальними джерелами вартості, які породжуються інноваціями, унікальними організаційними проектами або практикою управління людськими ресурсами» [13, с. 9].

Г. В. Осовська, О. О. Юшкевич, Й. С. Завадський розглядають «нематеріальні активи у складі ресурсів підприємства як складову частину необоротних активів» [10].

Л. Ю. Мельничук – як «об’єкти інтелектуальної та промислової власності, окремі науковці досліджують сферу нематеріального виробництва» [4]. Окрім того, в окремих джерелах поряд з терміном «нематеріальні активи» використовують такі поняття, як людський капітал, інформація, знання, інтелектуальна власність, невідчутні ресурси, нематеріальні активи, інтелектуальні активи, інтелектуальний капітал.

Ф. О. Журавка [12, с. 38] пропонує свій варіант термінологічного апарату, що описує три групи об’єктів нематеріальних активів:

1 група. Нематеріальні активи – це об’єкти, які ідентифікуються як нематеріальні активи, що не мають матеріальної структури, належать організації або відокремлені від організації для подальшого продажу або іншого розпорядження і є джерелом майбутніх економічних вигод.

2 група. Нематеріальні ресурси – об’єкти не мають матеріальної структури, контрольовані компанією, є результатом здійснених організацією раніше операцій або понесених витрат і здатні приносити організації економічні вигоди в майбутньому.

3 група. Нематеріальні фактори – неформалізовані і неконтрольовані здібності компанії по створенню нових цінностей, що забезпечують їй конкурентну перевагу.

О. В. Мельник зауважує, що «частка нематеріальних активів у структурі майна підприємств є незначною, тим самим керівництво підприємств не розглядає їх як потужне потенційне джерело конкурентних переваг» [3].

І. М. Бойчик розглядає нематеріальні активи як «права власності та захист доступу до нематеріальних ресурсів підприємства та їх використання у господарській діяльності з метою одержання доходу» [1, с. 205].

В. І. Осипов зазначає, що «нематеріальні активи не мають матеріальної форми, можуть бути ідентифіковані (відокремлені від підприємства) та утримуються підприємством з метою використання протягом періоду більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він не перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях або надання в оренду іншим особам, і виступають у вигляді придбаних підприємством прав на об'єкти інтелектуальної власності», «витрати підприємств на нематеріальні об'єкти, що використовуються протягом довгострокового періоду у господарській діяльності і приносять прибуток» [9, с. 328].

Слід зазначити, що виокремлені особливості характеризують нематеріальні активи лише як узагальнене поняття результатів творчої діяльності і засобів індивідуалізації юридичної особи, що не володіють фізичною основою і реалізуються у формі прав, які приносять їх власнику дохід, розмір якого залежить від обсягу цих прав.

О. Б. Бутнік-Сіверський, О. Д. Святоцький стверджують, що «право власності підприємства на будь-який конкретний об'єкт нематеріальних активів має бути підтверджене відповідним документом (патентом, ліцензією, свідоцтвом, сертифікатом тощо) і, якщо це можливо, проведена оцінка його вартості щодо можливості отримання доходу» [2, с. 28].

До розмаїття визначень нематеріальних активів додається ще й суперечливість законодавчо закріпленого категоріально-понятійного апарату (табл. 1).

Таблиця 1 – Визначення категорії «нематеріальні активи» в нормативно-правових актах
[складено авторами за [5; 7–8; 11]

Нормативно-правовий акт	Визначення	Характерні риси
НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи»	Нематеріальний актив – немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований	1) немонетарний актив; 2) не має матеріальної форми; 3) може бути ідентифікований

Нормативно-правовий акт	Визначення	Характерні риси
Податковий кодекс України	Нематеріальні активи – об’єкти інтелектуальної власності, а також інші аналогічні права, визнані у порядку, встановленому відповідним законодавством, об’єкт права власності платника податку	1) об’єкт інтелектуальної власності
МСБО 38 «Нематеріальні активи»	Немонетарний актив, який не має фізичної субстанції та може бути ідентифікований	1) не має фізичної субстанції; 2) може бути ідентифікований
Методичні рекомендації з обліку нематеріальних активів	Нематеріальними активами вважаються немонетарні активи, що не мають матеріальної форми та можуть бути ідентифіковані (незалежно від строку їх корисного використання (експлуатації))	1) немонетарний актив; 2) не має матеріальної форми; 3) може бути ідентифікований

Недосконалість новостворених інститутів, неналагодженість механізмів взаємодії між економічними агентами, відсутність навиків ринкового обміну обумовлюють розглядати нематеріальні активи як інтелектуальні ресурси, ідентифікація котрих відбувається внаслідок оформлення майнових або немайнових прав інтелектуальної власності, які контролюються підприємством як результати минулої інтелектуальної діяльності, від використання яких очікується збільшення майбутніх економічних вигод та зростання інноваційного потенціалу підприємства (рис. 1).

Отже, дослідження нормативно-правових актів та фахової літератури свідчить, що поняття «нематеріальний актив» розкривається залежно від предметної сфери: це частина майна підприємства, яка не має матеріально-уречевленої форми та може бути ідентифікована (бухгалтерський підхід); це засоби

Рисунок 1 – Економічна сутність нематеріальних активів для цілей управління інноваційним розвитком підприємства [розроблено авторами]

праці з терміном користування понад рік, використання яких пов'язано із отриманням економічної вигоди підприємства, формуванням його ринкових конкурентних переваг (економічний підхід); це об'єкти оформлених прав інтелектуальної власності та інструменти захисту результатів інноваційної діяльності (юридичний підхід). Для цілей управління інноваційним розвитком підприємства важливо обґрунтувати економічну сутність

нематеріальних активів, що в подальшому надасть можливість розробити науково обґрунтовану класифікацію.

Список використаних джерел

1. Бойчик І. М. Економіка підприємства : навч. посіб. Київ : Атіка, 2004. 480 с.
2. Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика : у 4 т. Т. 4 : Оцінка інтелектуальної власності; Бухгалтерський облік та оподаткування ; за ред. О. Б. Бутнік-Сіверський, О. Д. Святоцький. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2010. 350 с.
3. Мельник О. В. Формування нематеріальних активів та їх вплив на ринкову вартість промислових підприємств [Електронний ресурс]. URL: <http://mmi.fem.sumdu.edu.ua>.
4. Мельничук Л. Ю. Бухгалтерське відображення інтелектуального капіталу : дис. ... канд. екон. наук : 08.06.04. Одеса : ОДЕУ, 2010. 224 с.
5. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку нематеріальних активів [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства фінансів України від 16.11.2009 № 1327. URL: <http://www.buhgalteria.com.ua> (дата звернення: 10.11.2022).
6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи» [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua> (дата звернення: 10.11.2022).
7. Національні положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства фінансів України від 18.10.1999р. № 242 URL: <https://ips.ligazakon.net> (дата звернення: 10.11.2022).
8. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 122 «Нематеріальні активи» [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства фінансів України від 12.10.2010 р. № 1202. URL: <https://buhgalter.com.ua> (дата звернення: 10.11.2022).
9. Осипов В. І. Економіка підприємства : підручник. Одеса : Маяк, 2005. 724 с.
10. Осовська Г. В., Юшкевич О. О., Завадський Й. С. Економічний словник. Київ : Кондор, 2007. 358 с.
11. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. URL: <http://www.profiwins.com.ua> (дата звернення: 10.11.2022).
12. Сучасні тенденції розвитку обліку, контролю й аналізу нематеріальних активів : монографія / за заг. ред. Ф. О. Журавки. Суми : Ярославна, 2015. 208 с.
13. Lev B. Intangibles: management, measurement, and reporting. Washington, D.C. : Brookings Institution Press, 2001. 216 p.